

ISSN 2312-1815

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

**ВІСНИК
ПРИКАРПАТСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

СЕРІЯ: ПОЛІТОЛОГІЯ

Випуск 18

Видається з 2006 р.

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

ВІТАННЯ З НАГОДИ 60-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ

ІСТОРИК ЗА ОСВІТОЮ ТА ДИПЛОМАТ ЗА ПОКЛИКАННЯМ, ЩО СТАВ УСПІШНИМ МЕНЕДЖЕРОМ: КОРОТКО ПРО ІГОРЯ ЦЕПЕНДУ З НАГОДИ 60-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ

Наша держава у цей час переживає найскладніший етап у своїй новітній історії. При цьому, попри асиметричність потенціалів України та путінської Росії, українці доволі успішно протистоять російській навалі на полі бою, демонструючи жагу до перемоги, єдність, вмотивованість та рішучість. Частина наших громадян не менш самовіддано сприяє наближенню перемоги своїми зусиллями на інтелектуальному поприщі. Серед них чільне місце належить ректору Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидату історичних наук, доктору політичних наук, професору Ігорю Цепенді, якому 18 жовтня 2024 р. виповнюється 60 років.

Випускник історичного факультету Івано-Франківського державного педагогічного інституту імені Василя Стефаника 1986 р., Ігор Цепенда після дворічної паузи, коли він працював вихователем Івано-Франківської школи-інтернату № 1, проходив строкову військову службу та пробував свої сили на посаді вчителя історії загальноосвітньої школи № 21 м. Івано-Франківська, повертається в 1988 р. до рідної альма-матер на посаду старшого лаборанта кафедри історії СРСР та УРСР. Високий інтелект, хист до наукової роботи, чудові організаторські здібності відкрили йому шлях до аспірантури та мали своїм результатом успішний захист кандидатської дисертації в 1993 р. Після цього впродовж 1993–1996 рр. Ігор Цепенда працював асистентом і доцентом кафедри історії України, обіймав посаду заступника декана новоствореного юридичного факультету.

Системна робота в Центральному державному історичному архіві України міста Львова й обласних архівах нашої держави дала йому змогу підготувати ґрунтовне дисертаційне дослідження на тему «Українська національна освіта в Західній Україні. 1919–1939 рр. (політичний аспект)» [3]. Водночас вона сприяла формуванню у молодого дослідника доброго розуміння складних реалій міжвоєнної Польщі та загалом польського менталітету. Завдяки цьому Ігор Цепенда потрапив в поле зору Міністерства закордонних справ України, яке в першій половині 90-х рр. ХХ ст. шукало підготовлених фахівців, здатних працювати у сфері двосторонніх відносин. У 1995 р. його було включено в резерв міністерства, а в 1996-му – він опинився в Посольстві України в Республіці Польща.

Варто звернути увагу на те, що вже в першій половині 1990-х рр. науковці України та Республіки Польща почали звертати більшу увагу на трагічні сторінки спільної історії, які в попередні десятиліття, в міру однозначної позиції з боку центральних органів СРСР, перебували під заборонаю. Оскільки в той час офіційні наукові установи обох країн ще не здійснювали комплексних досліджень із цієї проблематики, Об'єднання українців Польщі та Світовий союз

воїнів Армії Крайової виступили з ініціативою щодо проведення на системній основі семінарів за участі українських і польських істориків, які мали б виправити таку ситуацію.

У березні 1996 р. на базі Волинського державного університету імені Лесі Українки відбувся перший такий захід. Його учасниками виступили відомі фахівці-історики обох країн: Ярослав Ісаєвич, Микола Кучерепа, Володимир Сергійчук, Анжей Айненкель, Владислав Філяр, Генрік Піскунович та інші [2, с. 7; 9]. Працюючи спочатку другим, а згодом першим секретарем дипломатичного представництва, Ігор Цепенда активно долучався до дискусії навколо складних питань спільної історії, яка тільки набирала обертів.

«Дуже розумний історик з Івано-Франківська», як охарактеризував Ігоря Цепенду в травні 1999 р. відомий еміграційний український журналіст і науковець Богдан Осадчук у листі до фундатора паризької «Культури» Єжи Гедройця [5, с. 1273], свій час перебування в Посольстві України в Республіці Польща зумів також використати для збору та опрацювання матеріалів з українсько-польських відносин у 40–50-ті рр. ХХ ст., у тому числі документів Центрального військового архіву в Рембертові й архіву Міністерства внутрішніх справ Польщі. Після завершення дипломатичного відрядження у 1999 р. Міністерством закордонних справ України він був направлений до докторантури Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. У той час Ігор Цепенда публікує чисельні наукові розвідки, присвячені українсько-польським відносинам в період Другої світової війни та післявоєнні роки, є постійним учасником згаданих вище семінарів «Україна – Польща: важкі питання».

Відкликаний Міністерством закордонних справ України з докторантури, Ігор Цепенда у 2002 р. знову направлений в Посольство України у Республіці Польща. Упродовж наступних чотирьох років у Варшаві він пройшов шлях від першого секретаря посольства до Тимчасового повіреного в справах України в Республіці Польща, беручи активну участь у переговорному процесі щодо вшанування місць українсько-польської пам'яті. Виняткове місце у його дипломатичній роботі відіграла участь у підготовці декларації «Про примирення», присвяченій 60-річчю Волинської трагедії.

Після завершення другого дипломатичного відрядження у 2006 р. Ігор Цепенда повертається до Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, де стає проректором з міжнародного співробітництва. Тут, розуміючи зростаючу потребу в підготовлених професійних кадрах, зорієнтованих на зовнішні зносини, він за підтримки Надзвичайного і Повноважного Посла України Петра Сардачука (1938–2022 рр.) та Надзвичайного і Повноважного Посланника I класу Зіновія Куравського (1944–2023 рр.) започатковує на базі тогочасного Інституту історії і політології підготовку фахівців за спеціальністю «Міжнародні відносини».

Працюючи далі над українсько-польською проблематикою, Ігор Цепенда у 2009 р. робить проміжний підсумок своїх інтелектуальних пошуків і на базі Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені Івана Кураса НАН України захищає дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора політичних наук на тему «Українсько-польські етнополітичні відносини 40–50-х років ХХ століття». Праця виступає ґрунтовним джерелом для розуміння підвалин польсько-українських відносин, які зараз мають помітний вплив на взаємини між країнами [4].

Згадані кроки в освітній та науковій сферах стали прелюдією до цілої низки фундаментальних проєктів, ініційованих і реалізованих Ігорем Цепендою спочатку на посаді проректора з міжнародного співробітництва, а з 2012 р. – ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Дипломатичний бекграунд, налагоджені контакти в середовищі польських дослідників, експертів, політиків і дипломатів, а також глибоке розуміння сутності українсько-польських протиріч навколо складних сторінок спільної історії українців та поляків максимально широко використовуються Ігорем Цепендою в освітньо-науковій сфері. Так, завдяки поєднанню зусиль Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Варшавського університету в липні 2007 р. на розгляд президентів України та Польщі

було винесено проєкт відновлення обсерваторії «Білий слон» на горі Піп Іван. Питання відновлення унікального наукового об'єкту, який напередодні Другої світової війни об'єднував астрономічний і метеорологічний відділи Варшавського університету, було включено в грудні 2007 р. до спільного комюніке за результатами зустрічі президентів двох держав «Загальні виклики – нові аспекти стратегічного партнерства». У 2009 р. проєкт відбудови обсерваторії отримав патронат президентів України та Республіки Польща і потрапив до Дорожньої карти українсько-польського співробітництва на 2009–2010 рр. [6].

Станом на середину 2024 р. завершено I етап відбудови об'єкта – відновлено приміщення будівлі, створено екологічний і метеорологічний центри. У перспективі Міжнародний науковий центр «Обсерваторія» Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Варшавського університету на горі Піп Іван стане унікальним осередком астрономічних досліджень, проведення метеорологічних вимірювань, досліджень зміни клімату, сприятиме вивченню біологічного та ландшафтної різноманіття Карпат.

Розуміючи те, що потрібно боротися з причинами кризових явищ у двосторонніх відносинах, беручи за зразок досвід французько-німецького післявоєнного порозуміння, німецько-польського примирення, враховуючи складні взаємини України та Польщі на тлі історичної пам'яті у 2007 р., обидва виші виступили з ідеєю створення Центру зустрічей студентської молоді України і Республіки Польщі. Того ж року питання його побудови внесено до порядку денного засідання консультативних комітетів президентів України та Польщі. У 2011 р. питання будівництва Міжнародного центру зустрічей студентської молоді України та Республіки Польща, так само як і відновлення астрономічної обсерваторії на горі Піп Іван, увійшло до Дорожньої карти українсько-польських міждержавних відносин.

Починаючи з 2018 р., за результатами перемоги в конкурсі інвестиційних проєктів у карпатському селі Микуличин, упродовж трьох років було зведено й накрито будівлю майбутнього центру. Попри те що через початок широкомасштабної російської агресії проти української держави проєкт не вдалося фіналізувати, він володіє суттєвим потенціалом для того, щоб в недалекому майбутньому стати платформою для створення сучасного IT-Hub; сприяти розвитку інноваційної практичної співпраці молоді й науковців; слугувати доброю локацією для дискусій, конференцій, семінарів; бути осередком спільних гірських мандрівок у Карпатах.

Невдовзі після повернення до Івано-Франківська Ігор Цепенда спільно з головним редактором газети *Kurier Galicyjski* Мірославом Ровіцьким ініціює так звані яремчанські зустрічі – проєкт, завдяки якому сформувався унікальний інтелектуальний форум, який вже 17 років збирає провідних експертів, науковців, дипломатів, журналістів і політиків України та Польщі для обговорення найрізноманітніших викликів сучасного міждержавного діалогу.

Слід наголосити, що ключовим партнером Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника в рамках реалізації зазначених вище ініціатив, а також цілої низки інших проєктів є Студіум Східноєвропейських досліджень Варшавського університету на чолі з почесним професором Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника директором Яном Маліцьким. Водночас Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника під керівництвом Ігоря Цепенди підтримує плідний і різнобічний діалог із більшістю провідних польських закладів вищої освіти, у тому числі з Вроцлавським університетом, Гірничо-металургійною академією імені Станіслава Сташціца у Кракові, Жешувським університетом, Краківською академією імені Анджея Фрича Моджевського, Лодзьким університетом, Університетом Адама Міцкевича в Познані, Університетом імені Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, Поморським університетом у Слупську, Ягеллонським університетом тощо.

Системна й різнопланова співпраця Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника з польськими ЗВО і насамперед особистий внесок у відповідний діалог з боку Ігоря Цепенди неодноразово належним чином оцінювалися з польського боку. Зокрема, у 2009 р.

ректор удостоєний почесної відзнаки міністра закордонних справ Польщі *Vene Merito*. У 2015 р. він отримав звання почесного доктора (*Doctor honoris causa*) Жешувського університету. Того ж року Ігор Цепенда удостоєний почесного титулу «Заслужений для Вищої державної професійної школи в Гожуві Великопольському». У 2017 р. його нагороджено медаллю Центру Східної Європи імені Кирила і Мефодія Університету Марії Склодовської-Кюрі у Любліні, у 2018 р. – ювілейною медаллю, присвячену 200-літтю Варшавського університету. У 2022 р. Ігор Цепенда нагороджений дипломом міністра освіти і науки Республіки Польща за заслуги щодо розширення польсько-українського співробітництва в галузі освіти й науки, а також за внесок у виховання молоді в патріотичному дусі, у 2023 р. – медаллю за заслуги перед польською наукою *Sapientia et Veritas* і нагородою імені Єжи Гедройця за багаторічну працю у створенні атмосфери дружби між польським та українським народами.

Перебування Ігоря Цепенди на посадах проректора з міжнародного співробітництва та ректора Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника ознаменували суттєве посилення співпраці з польськими науковими й освітніми інституціями. Водночас цей важливий напрям наукової та освітньої взаємодії є тільки одним із багатьох. Останнім часом угодами про співпрацю поряд із європейськими ЗВО охоплені університети та центри найрізноманітніших країн, починаючи від США й Аргентини і завершуючи Китаєм. Роблячи акцент на інтернаціоналізацію наукових досліджень і освітньої складової, Ігор Цепенда підняв міжнародну співпрацю Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на якісно новий рівень. Одним із прикладів тут може бути проєкт «MoPED: Модернізація педагогічної вищої освіти з використання інноваційних інструментів викладання», який реалізовувався з 2017 по 2021 рік на базі шести українських і трьох європейських університетів. Важливо наголосити, що за всю історію існування грантових програм ЄС, це був перший проєкт, бенефіціаром і координатором якого виступив український заклад вищої освіти, і ним був саме Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. З іншого боку, за 12 років перебування Ігоря Цепенди на посаді ректора Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника вдвічі покращив свої позиції в національних рейтингах і закріпився в десятці кращих університетів України [1].

Ігор Цепенда – успішний науковець, дипломат і менеджер-освітянин. Діючи в кращих традиціях наукової дипломатії, Ігор Цепенда сприяє популяризації української університетської науки на міжнародних інтелектуальних майданчиках, а разом із тим долучається до діяльності, що має на меті подолання викликів, які постають перед нашою державою у зовнішньополітичній сфері. Безапеляційно винятковою є його роль у просуванні українсько-польського діалогу, який би базувався на засадах стратегічного партнерства й розумінні фундаментальної значущості такого партнерства для обох країн. Водночас суттєвим виявився вплив Ігоря Цепенди на розвиток Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Завдяки його менеджерському хисту університет упродовж останніх років суттєвим чином покращив свої позиції в освітньому та науковому просторі України, увійшовши до числа топових ЗВО держави.

Література:

1. Прикарпатський університет в рейтингах. URL: <https://nauka.pnu.edu.ua/2024/05/18/prykarpatykyj-universytet-v-rejtynhakh-2/>
2. Україна – Польща важкі питання. Матеріали II міжнародного семінару істориків «Українсько-польські відносини в 1918–1947 роках». Варшава, 22–24 травня 1997. Т. 1–2. Warszawa, 1998. 246 с.
3. Цепенда І. Українська національна освіта в Західній Україні 1919–1939 рр.: Політичний аспект : автореф. дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01. Київ, 1993. 20 с.
4. Цепенда І. Є. Українсько-польські відносини 40–50-х років ХХ століття: етнополітичний аналіз. Київ, 2009. 387 с.

5. Berlin, 4 maja 1999 // Jerzy Giedroyc. Bohdan Osadchuk. Korespondencja 1950–2000. Wojnowice : Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego we Wrocławiu. S. 1273–1275.
6. Tsependa, I., Hurak, I., Uhorchuk, I. International Scientific Center “Observatory”/“White Elephant”: Ukrainian-Polish Scientific Project with Pan-European Perspectives. In: Kołodziejczyk, A., Pyrkosz-Pacyna, J., Grabowski, K., Malinowska, K., Sergijenko, O. (eds.) Selected Proceedings of the 6th Space Resources Conference. SRC 2023. Springer Aerospace Technology. Springer, Cham. 2024. P. 261–269.

References:

1. Prykarpatskyi universytet v reytynhakh [Prykarpattia University in the rankings]. (2024). <https://nauka.pnu.edu.ua/2024/05/18/prykarpatskyj-universytet-v-rejtynhakh-2/> [in Ukrainian].
2. Ukraina-Polshcha vazhki pytannia. Materialy II mizhnarodnoho seminaru istorykiv “Ukrayinsko-polski vidnosyny v 1918–1947 rokakh”. Varshava, 22–24 travnia 1997. T. 1–2 [Ukraine-Poland are difficult issues. Materials of the II international seminar of historians “Ukrainian-Polish relations in 1918–1947”. Warsaw, May 22–24, 1997. V. 1–2]. (1998). Warszawa [in Ukrainian].
3. Tsependa, I. (1993). Ukrainska natsionalna osvita v Zakhidnii Ukraini 1919–1939 rr.: Politychnyi aspekt : avtoref. dys. ... kand. istor. nauk: 07.00.01 [Ukrainian national education in Western Ukraine 1919–1939: Political aspect. Extended abstract of candidate’s thesis. Kyiv, 1993]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Tsependa, I.Ye. (2009). Ukrayinsko-polski vidnosyny 40–50-kh rokiv XX stolittia: etnopolitychnyi analiz [Ukrainian-Polish relations of the 40s and 50s of the 20th century: an ethno-political analysis]. Kyiv [in Ukrainian].
5. Berlin, 4 maja 1999 // Jerzy Giedroyc. Bohdan Osadchuk. Korespondencja 1950–2000. Wojnowice: Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego we Wrocławiu [in Polish].
6. Tsependa, I., Hurak, I., Uhorchuk, I. (2024). International Scientific Center “Observatory”/“White Elephant”: Ukrainian-Polish Scientific Project with Pan-European Perspectives. In: Kołodziejczyk, A., Pyrkosz-Pacyna, J., Grabowski, K., Malinowska, K., Sergijenko, O. (eds.) Selected Proceedings of the 6th Space Resources Conference. SRC 2023. Springer Aerospace Technology. Springer, Cham [in English].

Ігор Гурак – декан факультету історії, політології і міжнародних відносин,
кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Орест Бойчук – кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника